

Tribut a Josep M. Marquès

La generositat de l'arxiver

Intel·ligent, culte, sensible a l'art, combatiu i treballador fins a l'infinit. Aquest és el Josep M. Marquès que vull recordar. Com a director de l'Arxiu Diocesà de Girona, amb escassos recursos i una tossuderia benedictina a l'estil de Jean Mabillon, ha posat al servei dels historiadors tota mena de sofisticades eines de recerca que han fet la investigació històrica molt més fàcil i planera. Les hores invertides a confeccionar inventaris i catàlegs d'arxius i biblioteques (ben poc lluïdes) han fet que els historiadors guanyessin temps i estalviessin molta energia. La gratitud vers el treball pacient dels bons arxivers com Josep M. Marquès és un dels deures deontològics de tot historiador, ja que, manllevant mots a Marc Bloch, «l'eina no fa la ciència, però una societat que pretén respectar la ciència no hauria pas de desinteressar-se de les seves eines». Ens preguntem avui, però, si la continuïtat de la seva tasca està assegurada, ja que resten molt lluny els dies en què l'Església, amb els seminaris plens, podia desenvolupar una política de divisió del treball al seu interior enviant a Roma els seminaristes i capellans joves més avantatjats, com fou el cas de Josep M. Marquès, per formar els seus futurs quadres (arxivers, professors, bibliotecaris, museòlegs...). La realitat avui és tota una altra; cercar solucions realistes i imaginatives per tal d'assegurar que l'important patrimoni documental que custodia l'Església gironina es continuï posant al servei dels investigadors i de la societat amb professionalitat i rigor seria l'homenatge permanent que es pot fer a l'arxiver desaparegut.

Però Josep M. Marquès també era historiador. El contacte directe amb la documentació diocesana d'ençà el 1980 el va fer canviar la seva pràctica com a historiador. Cada vegada anava quedant més lluny la seva tesi doctoral (típicament vaticana!) presentada a la Universitat Gregoriana dedicada a les relacions Estat-Església a l'Espanya de la segona meitat del segle XVII. Molt influït per la sociologia religiosa més renovadora del moment, maldà per fer una història de l'Església molt més imbricada en la societat i arran de terra. En aquest viratge com a historiador hi havia alguna cosa de resposta reactiva a les lliçons rebudes a la Gregoriana, centrades més en la història de les jerarquies eclesiàstiques que no pas en la història del *poble de Déu* dels documents del Concili Vaticà II, posant en evidència que la formació acadèmica i la historiografia només existeixen per ser superades. Fou el seu interès per la història social de l'Església i el fet religiós «des de baix» que el va portar a interessar-se per la tesi de llicenciatura que vaig presentar a la Univer-

sitat de Barcelona el 1984, *Una parròquia catalana del segle XVIII a través de la seva consuetud (Riudellots de la Selva)*, i per la meua tesi doctoral. D'ell vaig rebre útils consells i estímuls que avui retornen a través del record emocionat i empetiteixen (o relativitzen) algunes desavinences intel·lectuals.

Joaquim M. Puigvert

La informació a l'abast

Hola, mossèn,

Si em pregunten quan i com ens vàrem conèixer, doncs, no ho sabria dir; la data es perd en el dia a dia de fa un bon grapat d'anys. Segurament va ser fa uns vint-i-un anys... o potser més? Recordo que jo estava capficat per conèixer la història de la capella de la Pietat de Palamós. Després de passar per l'Arxiu Històric de Girona, em varen dirigir cap a la Pujada de Sant Martí, cap a l'Arxiu Diocesà de Girona. Segurament, en la primera trobada que vàrem tenir, vostè em va veure tan perdut que em va atendre molt bé, i em va donar tota classe de consells sobre on podria trobar informació respecte a aquesta capella. No sé el motiu, però es veu que li vaig caure bé, cosa un tant sorprenent en la primera trobada.

De fet ens vàrem trobar dues persones que érem completament diferents. Vostè immers en el món de la investigació, des de feia molts anys, i jo, que era un tècnic industrial del ram del cautxú, però que m'havia entrat de sobte el cuc de la investigació històrica. Vostè treballava a base de fitxes i jo amb l'ordinador. Vostè llegia els documents antics com si llegís el diari. Jo no sabia ni com s'havia d'agafar un pergami per llegir-lo. Però, com si fóssim dues peces d'un trencaclosques, de seguida vàrem veure clar que vostè, ajudant-me amb la traducció i interpretació dels documents, i jo, ensenyant-li la màgia de l'ordinador i d'alguns programes clau, podríem fer grans coses. Així va néixer aquesta amistat i col·laboració, que ha donat -crec- bons fruits en el món de la investigació històrica.

La vostra manera de ser, mossèn, decidida a posar com més eines millor en les mans dels investigadors, va ser el revulsiu per iniciar, metòdicament, la indexació de la documentació de l'Arxiu Diocesà. Ho recorda, mossèn? Vostè era una màquina de fer extractes de la documentació. La meua feina era anar-los triturant i confeccionar els índexs, que després, amb la impressora, vostè